

UDC 378.011.3-051:811.161.2+821.161.2

DOI: <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2020-11-248-269>

The Training of the Fufure Teachers of Ukrainian Language and Literature by Means of Interactive Studying Techniques

Tetiana Rybchenko Keser

PhD Student, National Pedagogical Dragomanov University, teacher of Ukrainian language and literature of Taras Shevchenko International Ukrainian Lyceum, Istanbul

✉ Altınay Cad., Ortanca sokak, 7, Seyrantepe Mah. Kagithane/Istanbul, Turkey

E-mail: kesert87@ukr.net; keser87@ukr.net

ORCID: 0000-0002-4585-7134

Date of receipt of the article: April 13, 2020

Article accepted for publication: June 01, 2020

Підготовка вчителів української мови та літератури засобами технологій інтерактивного навчання

Тетяна Рибченко Кесер

аспірант Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, учитель української мови та літератури Міжнародного українського ліцею ім. Т.Г. Шевченка, Стамбул

✉ Altınay Cad., Ortanca sokak, 7, Seyrantepe Mah. Kagithane, Стамбул, Туреччина

Дата надходження статті: 13 квітня 2020 р.

Стаття прийнята до друку: 01 червня 2020 р.

Abstract

The article focuses on the theoretical and methodological aspects of the use of interactive learning and its advantages over traditional

learning. The use of interactive learning in both secondary and higher education is analyzed. **The research goal** is to theoretically substantiate and highlight the introduction of methods of the model of training future Ukrainian language and literature teachers by means of interactive learning technologies, as well as to determine the factors of their choice. **The main research methods** used were analysis, generalization and modeling, observation, synthesis, systematization. **The results** of the conducted research allowed the author to reveal the qualities that a future teacher of Ukrainian language and literature should possess; to describe some pedagogical problems of training the future teachers of Ukrainian language and literature by means of interactive learning technologies. The benefit of this study is the defined content of interactive learning, which is believed to be a specially organized comfortable mutual learning of participants of the educational process as equal its subjects, which provides for their continuous active interaction, during which each of the students realizes and reflects all its knowledge and actions, feels successful and intellectually capable. The author identified such interactive learning methods of the model of training future teachers of Ukrainian language and literature in higher education institutions as: trainings, educational discussions; game technologies; interactive lectures: problem lectures, lecture-visualization, binary lecture, lecture-press conference, round table, cases, brainstorming. Moreover, the most used interactive learning methods of training future teachers of Ukrainian language and literature in universities are given and theoretically grounded; they are training, discussion, role playing, method of «Spoiled phone», method of «remote project work Minecraft», «Court hearing», «Augmented reality», use of presentations. The author highlights their introduction into the work of the National Pedagogical Dragomanov University, states the positive aspects of interactive learning compared to classical one, determines seven factors for the choice of methods. As a result the author makes **a conclusion** that the use of interactive technologies not only contributes to the creation of an atmosphere of cooperation

and mutual understanding in the educational institution, but also implements the basic principles of personality-oriented learning.

Key words: innovative methods of teaching, interactive learning, interactive technologies, interactive methods and ways of studying.

References

Aliexsieieva, A.M. (2012). Interaktyvni kompiuterni tekhnolohii navchannia. [Interactive computer learning technologies]. *Kompiuter u shkoli ta simi – Computer at school and family*, 6, 28 – 31 [in Ukrainian].

Miliutina, K.L. (2004). *Teoriia ta praktyka psykhologichnoho treninhu [Theory and practice of psychological training]*. Kyiv : MAUP [in Ukrainian].

Pometun, O.I. & Pyrozhenko, L.V. (2004). *Interaktyvni tekhnolohii navchannia: [Interactive learning technologies]*. Kyiv : Vydavnytstvo A.S.K [in Ukrainian].

Pometun, O.I., Pobirchenko, N.S. & Kobernyk, H.I. et al. (2008). *Interaktyvni tekhnolohii : teoriia ta metodyka [Interactive technologies : theory and methods]*. Uman-Kyiv [in Ukrainian].

Sysoieva, S.O. (2011). *Interaktyvni tekhnolohii navchannia doroslykh [Interactive technologies of adult learning]*. Kyiv : VD «EKMO» [in Ukrainian].

Yakymova, L.A. (Comp.). (2010). *Aktivizatsiia navchalnoho protsesu u suchasni vyshchii shkoli [Activation of the educational process in modern higher education]*. Kyiv : DP «Vyd. dim «Personal» [in Ukrainian].

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2017. Navchalni programy 5-9 klasiv [Ministry of Education and Science of Ukraine. Curricula for grades 5-9]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas> [in Ukrainian].

Вступ

Нові вимоги до освіти зумовлюють внесення значних змін і в систему професійної підготовки вчителів та самих учнів. Сьогодення вимагає від педагогів високого рівня компетенції, розвине-

ного інтелекту, комунікативних навичок, здатності до постійної самоосвіти, самовдосконалення, до інноваційного мислення, до ефективної діяльності у нестандартних ситуаціях та творчої самореалізації. Тому, враховуючи вимоги, які ставить суспільство перед професійною освітою, виникає потреба в цілеспрямованому осмисленні завдань освіти та їх практичної реалізації.

Вимоги до професійної компетентності вчителя постійно змінюються та підвищуються, а з утвердженням гуманістичної концепції в новій українській школі зростає роль особистості студента і викладача як індивідуальностей, що постійно співпрацюють, ведуть діалог, використовують новітні технології спілкування. Тому удосконалення змісту мовної освіти у закладах вищої освіти (ЗСО) сприятиме становленню особистості вчителя-мовника, який спроможний вдало використовувати інноваційні технології оволодіння мовою, мовленням та культурою, формуванню мовної особистості та ідентичності учнів.

Гуманізація та демократизація освіти України актуалізує оновлені завдання для ЗСО, що передбачають зміну відповідних пріоритетів навчально-виховного процесу та вимагають розвиток і становлення активно діючої особистості педагога-новатора, який спроможний раціонально, креативно та ефективно забезпечити майбутню професійну діяльність. Формування у визначений період Нової української школи, а, отже, й симетричних змін у вищій педагогічній школі, передбачає пошуки інноваційних технологій, які б забезпечували цілісність отримуваних молоддю комунікативних компетентностей.

Аналіз науково-методичної літератури дає змогу зробити висновок, що ЗСО є не просто певною репетицією життя, а власне життям. Реалізацію зазначеного вище уможливорює створення інтерактивного середовища навчання, використовуючи парні, групові, колективні форми діяльності.

Сучасний педагог у освітньому процесі має постійно самовдосконалюватися, покращувати рівень власної діяльності через застосування інноваційних форм, методів, засобів і прийомів

під час занять, а ставлення до здобувачів середньої освіти має виходити з розуміння кожного як певного індивідуума, з його особистим світоглядом, принципами та почуттями. Власне використання інноваційних технологій, зокрема інтерактивних, передбачають розв'язання цього питання.

У контексті вищезазначених змін у закладах вищої освіти відбувається перехід від пасивних до активних форм навчання, зокрема інтерактивних. Адже сучасну молоду людину важко зацікавити звичайними методами навчання, коли у світі інформаційних технологій студент сам може знайти ту чи іншу інформацію, не виходячи з дому. Наразі широкодоступним є дистанційне навчання, яке надає студенту чи учневі можливість самостійно засвоювати навчальну програму та здобути освіту вдома. Але, на нашу думку, живе спілкування з педагогом та учнями, тобто активне навчання, дає можливість не тільки краще засвоїти навчальну програму, а й налагодити взаємозв'язок, самоконтроль викладача та контроль здобувачів освіти, самоменеджмент та менеджмент освітнього процесу.

Проблеми модернізації вищої освіти в Україні завжди привертала увагу науковців, зокрема це відображено в працях В. Андрущенко, В. Кременя (модернізація педагогічної освіти в контексті Болонського процесу), В. Бондаря, Л. Вовк (принципи, форми, засоби та методи організації компетентнісного професійно орієнтованого навчання фахівців), З. Слєпкань (особливості організації освітнього процесу у закладах вищої освіти) та ін.

Заслужують увагу праці А. Алексюка, Н. Бібік, Н. Дем'яненко, М. Євтуха, В. Майбороди, Н. Побірченко, С. Сірополко, О. Сухомлинської, О. Мартиненко, О. Микитюка, С. Черкасової та інших. Варто зазначити доробок українських науковців, предметом розвідок яких став аналіз професійної підготовки майбутніх учителів у площині особистісно орієнтованої освіти (І. Бех, С. Сисоева, В. Рибалка) та підготовки вчителя до впровадження інноваційних педагогічних технологій

(І. Богданова, П. Гусак, І. Дичківська, А. Нісімчук, О. Пехота, О. Пометун, П. Решетніков, Ю. Харламов, О. Шпак та ін.).

Слід відзначити, що проблема застосування інтерактивних освітніх технологій досліджувалася значною частиною наукової спільноти (О. Єльнікова, Г. Коберник, О. Коберник, О. Комар, Т. Кравченко, М. Крайня, Г. Кривчикова, В. Мельник, Н. Побірченко, О. Пометун та ін.), які підтверджують актуальність та раціональність використання таких технологій з метою збільшення ефективності навчальної діяльності.

Дослідженням концептуальних засад інтерактивних технологій, зокрема сутності та типологій методів, їх популярності та доцільності у вирішенні проблем навчання, займався широкий ряд учених, серед яких ми опираємось на І. Абрамову, Н. Балицьку, О. Біду, Г. Волошину, О. Єльнікову, Н. Коломієць, А. Мартинець, М. Скрипник, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун, О. Січкарук.

З'ясовано, що сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що це парне, групове, колективне, чи масове навчання у постійній співпраці, у якому учень, його батьки та вчителі є рівноправними, рівнозначними суб'єктами освітнього процесу та усвідомлюють як саме і для чого вони взаємодіють один з одним. Організація інтерактивного навчання передбачає розв'язання навчальної задачі на ґрунті вивчення певної ситуації та її умов, сприяє ефективному розвитку практичних навичок і умінь учнів, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії. Досвід сьогодення переконливо засвідчує, що технології інтерактивного навчання сприяють інтенсифікації та оптимізації освітнього процесу.

На сучасному етапі розвитку освіти стає неможливим викладання дисциплін традиційно, коли у фокусі освітнього процесу завжди знаходиться викладач. Адже в умовах реформування вищої освіти в Україні ставляться принципово нові вимоги до фахової підготовки вчителя української мови та літератури, на якого покладається надзвичайно важлива функція – формування національно-мовної, творчої особистості, духовного потенціалу

нашої країни. Учитель повинен уміти працювати з будь-якою інформацією і йти завжди в одну ногу із сучасними новаціями у освіті. Завдання закладів вищої освіти – підготувати до роботи таких вчителів, які б завжди прагнули до самоосвіти, ніколи не зупинялися на досягнутому, завжди вміли знайти підхід до кожної дитини і, звичайно, були прикладом такої людини, яка досягла мети сучасної освіти.

Мета навчання української мови в школі (згідно програми з української мови для 5–12 класів) – формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості. Відповідно до поставленої мети головними завданнями навчання української мови в основній школі є: виховання стійкої мотивації й свідомого прагнення до вивчення української мови; формування духовного світу учнів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, тобто прилучення через мову до культурних надбань українського народу й людства загалом; формування у школярів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування з дотриманням норм українського етикету; ознайомлення з мовною системою й формування на цій основі базових лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних і правописних умінь і навичок; здатності учня до аналізу й оцінки мовних явищ і фактів; формування вмінь розрізняти, аналізувати, класифікувати мовні факти, оцінювати їх з погляду нормативності, відповідності ситуації та сфери спілкування; працювати з текстом, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах, використовувати її в самостійно створених висловленнях різних типів, стилів і жанрів (Міністерство освіти і науки України, 2017).

Мета вивчення української літератури в школі – формування компетентного читача; підвищення загальної освіченості молодого громадянина України, досягнення належного рівня сформованості вміння прилучатися через художню літературу до фундаментальних цінностей, культури, розширення культурно-пізнавальних інтересів школярів; сприяння всебічному розвитку, духовному

збагаченню, активному становленню й самореалізації особистості в сучасному світі; виховання національно свідомого громадянина України; формування і ствердження гуманістичного світогляду особистості, національних і загальнолюдських цінностей (Міністерство освіти і науки України, 2017)

З огляду на вищезазначене слід забезпечити підготовку майбутніх учителів української мови та літератури до впровадження інтерактивних технологій у викладання української мови та літератури, що неможливо реалізувати без впровадження цих технологій у вищих педагогічних закладах освіти.

Вони сприяють кращому здійсненню таких дій майбутніх учителів української мови та літератури:

- аналізувати інформацію, застосовувати креатив в опануванні навчального матеріалу з метою доступнішого отримання знань;

- удосконалювати вміння самостійної та проектної роботи;

- розвивати навички формулювання власної думки, правильності її висловлення, підтверджувати істинність власного міркування, обґрунтовувати та диспутовувати;

- сприймати позицію співмовця, ставитися з повагою до протилежної точки зору;

- моделювати продуктивні та позитивні стосунки в колективі, знайти власне місце в ньому, ухилятися від конфронтацій, вирішувати суперечки, знаходити спільну мову, бути відкритим до спілкування;

- передбачати можливий перебіг подій у різноманітних життєвих ситуаціях, набувати досвід завдяки зануренню в них та їх переживанню;

- відшукувати шляхи сумісного вирішення проблем тощо.

Впровадження технологій інтерактивного навчання дає змогу реалізувати ідею технології співробітництва (партнерства) учителів, учнів і їх батьків, їх плідний взаємовплив, уможливорює покращення психологічного клімату, створює доброзичливу атмосферу в закладі освіти та в домашніх умовах, коли учень виконує домашні завдання і потребує допомоги батьків.

Використання технологій інтерактивного навчання у професійній діяльності вчителя української мови і літератури потребує не лише теоретичного ознайомлення із ними, а перенесення цієї технології в освітнє середовище закладу вищої освіти, що призведе до значних змін в житті академічної групи, а також додаткових ресурсів для підготовки до такої форми взаємодії, як від студентів, так і від викладачів. Разом з тим, потрібно розуміти, що використання інтерактивних технологій не є самоціллю. Це лише засіб, який сприяє створенню в закладі освіти атмосфери співпраці, взаєморозуміння.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та висвітлити впровадження методів моделі професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури засобами технологій інтерактивного навчання, а також визначити фактори їх вибору.

Матеріал і методи дослідження

Дослідження проводилося на базі НПУ ім. М.П. Драгоманова зі студентами Інституту української філології, які здобували освітній рівень бакалавр. Всього в есперименті брали участь 86 студентів. Емпіричний матеріал дослідження накопичувався й узагальнювався впродовж 2017-2020 років.

Серед використаних методів дослідження визначальними були такі методи наукового пошуку:

– теоретичні: аналіз та узагальнення науково-методичних джерел, державних документів з теми дослідження задля теоретичного обґрунтування проблеми дослідження, моделювання;

– емпіричні: цілеспрямоване спостереження й аналіз професійної діяльності вчителів української мови та літератури, зокрема власного досвіду щодо застосування технологій інтерактивного навчання у професійній діяльності, анкетування студентів, учителів, бесіди, опитування щодо виявлення розуміння студентами сутності та дидактичних можливостей технологій інтерактивного навчання та їх засобів; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний) для перевірки ефективності розробленої моделі професійної підготовки

майбутніх учителів української мови та літератури засобами технологій інтерактивного навчання;

– статистичні: (кількісний і якісний аналіз показників ефективності), які б допомогли опрацювати здобуті результати експериментального дослідження.

Результати та їх обговорення

У рекомендаціях Міністерства освіти і науки України щодо підготовки конкурентоспроможних фахівців-філологів у закладах вищої освіти пропонується впровадження галузевих стандартів вищої освіти за напрямом «Філологія», проте стандарт підготовки майбутніх учителів української мови та літератури досі не розроблений, що ставить проблему вибору та обґрунтування компетентностей, якими повинен володіти сучасний учитель-словесник залишилася нерозкритою, зокрема готовність майбутніх учителів української мови та літератури до використання інтерактивних технологій у освітньому процесі досі не була предметом окремого наукового дослідження.

Щоб зацікавити студентів із Z (10-24 років) та учнів із Альфа (0-9 років) покоління, потрібно вміти організувати навчальний процес не тільки в рамках звичного всім шкільного класу, а й потрібно застосовувати онлайн інструменти, сучасні гаджети й технології: відеоконференц зв'язок, інтерактивні панелі та сучасне програмне забезпечення. Останнім часом в українських школах подібних рішень стає все більше. Тому ми повинні готувати конкурентноспроможного студента, який вільно володітиме інтерактивними технологіями. Але, не застосовуючи інтерактивні технології на лекціях, практичних чи семінарських заняттях, ми не можемо вимагати від студентів того, чим не володіємо самі. Студенти, які виступають у ролі учнів, можуть зробити висновок, за допомогою яких методів навчання навчальний матеріал подається доступніше та цікавіше. Учні, які звикли до цифрового світу, обов'язково оцінять інформаційний сучасний підхід до навчання.

Інтерактивне навчання – це спеціально організоване комфортне взаємонавчання учасників навчального процесу як

рівноправних його суб'єктів, яке передбачає неперервний активний їх взаємовплив, під час якого кожний із здобувачів усвідомлює та рефлектує всі свої знання та дії, почуває себе успішним і інтелектуально здатним. Інтерактивність такого взаємовпливу та взаємодії унеможлиблює підпорядкування одного суб'єкта навчання іншому, оскільки панує рівноправ'я їх поглядів, переконань, думок тощо. Таке навчання є продуктивним для взаємовпливу та налагодження атмосфери кооперації, сприяє становленню педагога як колективного лідера, а здобувачу освіти – сформувати систему цінностей, розвивати власні навички й уміння, зокрема комунікації з іншими, критичного мислення, приймати виважені рішення, бути толерантним тощо. Воно реалізується шляхом створення у формі певного діалогу різноманітних рольових ігор і соціальних ситуацій, сумісного розв'язання проблеми відповідно до певних її умов і стану.

Інтерактивне навчання має такі позитивні аспекти у порівнянні з класичним:

- швидке оволодіння значним обсягом навчальної інформації;
- рівноправ'я учасників наукового процесу та їх думок;
- активне включення кожного здобувача освіти;
- розвиток уміння працювати в команді та навичок розв'язувати проблеми;
- моделювання відчуття самореалізації та успішності;
- розвиток навичок доброзичливої та толерантної комунікації;
- розвиток уміння доводити власну точку зору.

Ключовим поняттям інтерактивного навчання є взаємодія. Науковці Л.В. Пироженко, О.І. Пометун розглядають інтерактивне навчання, як певну форму організації навчально-пізнавальної діяльності, яка має створити комфортні умови навчання, за яких кожна особистість відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність (Пометун, 2004:7).

Незважаючи на спроби науковців класифікувати методи інтерактивного навчання, нині не існує загальноприйнятої класифікації. Колектив авторів, під редакцією О.І. Пометун,

досліджуючи особливості класифікації методів інтерактивного навчання, визначає їх умовну робочу класифікацію за формами навчання (моделями), у яких реалізуються інтерактивні методи, а саме: технології кооперованого навчання, технології колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань (Пометун, 2008: 32-57).

До методів інтерактивного навчання С.О. Сисоєва відносить: евристичну бесіду, презентації, дискусії, «мозкову атаку», «круглий стіл», «ділові ігри», конкурси практичних робіт з їхнім обговоренням, рольові ігри, навчальні тренінги, колективні вирішення творчих завдань, кейс-метод, практичні групові й індивідуальні вправи, моделювання певного виду діяльності або ситуацій, проектування й написання бізнес-планів, різних програм, обговорення відеозаписів, включаючи запис власних дій тощо (Сисоєва, 2011: 81-217).

А.М. Алексєєва, досліджуючи інтерактивні комп'ютерні технології навчання, виділяє такі форми і методи інтерактивного навчання: робота в малих групах; метод каруселі, акваріум, броунівський рух тощо; лекція з проблемним викладом; евристична бесіда; семінар (у формі дискусій, дебатів); конференція; ділова гра; використання засобів мультимедія (комп'ютерні класи); технологія повноцінного співробітництва; технологія моделювання або метод проектів (Алексєєва, 2012: 28-31).

Враховуючи вище зазначене, у нашому дослідженні виділяємо такі методи інтерактивного навчання майбутніх учителів української мови та літератури у закладах вищої освіти: тренінги, навчальні дискусії; ігрові технології; інтерактивні лекції: проблемні лекції, лекція-візуалізація, бінарна лекція, лекція-пресконференція, круглий стіл, кейси, мозковий штурм.

При викладанні фахових дисциплін, ми реалізовували такий інтерактивний метод підготовки майбутніх учителів української мови та літератури як тренінговий. Оскільки тренінг створює умови для саморозкриття студентів та зорієнтований на ефективне от-

римання нових знань, формування умінь і навичок, самостійний пошук способів вирішення професійних завдань, розширення набутого досвіду.

Ми підтримуємо думку К.Л. Мілютіної (Мілютіна, 2004), що тренінгова форма навчання має значні переваги, а саме: сприяє активності групи до отримання технологічних знань, поєднує процес опрацювання технологічних знань із емоційним ставленням до їх сприйняття, підвищує рівень мотивації до навчання фахових дисциплін, спонукає студентів до колективного мислення та прийняття рішень, практично перевіряє та закріплює отримані технологічні знання.

Підготовка до тренінгу включає декілька етапів: по-перше, визначення цілі та завдання тренінгу; по-друге, розроблення плану тренінгу; по-третє, налаштування студентів до проведення тренінгу (подати проблемні питання, які будуть обговорюватися); по-четверте, підготовлення аудиторії та матеріалів до проведення тренінгу (проектор, дошка, папір, маркери, роздаткові матеріали тощо).

Залежно від завдань програми навчання фахових дисциплін на тренінгових заняттях використовувалися такі методи: міні-лекція, дискусія, рольова гра, метод кейсів, мозковий штурм.

На нашу думку, використання дискусії в тренінговому занятті сприяло підготовці майбутніх учителів української мови та літератури шляхом доведення власної позиції та досягнення спільного рішення проблеми.

На початку навчальної дискусії обов'язково проводилися заохочувальні бесіди, де створювали позитивний емоційний настрій для проведення дискусії. Ефективність проведення навчальної дискусії залежить від її чіткої організації, а саме, визначення часу, необхідного для проведення дискусії, узгодженість з іншими видами роботи, планування дискусії, дотримання визначеного регламенту учасниками дискусії, підведення підсумків.

Спираючись на думку дослідників (Якимова, 2010: 32), які розглядали особливості активізації навчальної діяльності у вищому

закладі, вважаємо, що ефективність проведення дискусії у навчанні фахових дисциплін залежить від:

1. Вміння студентів доводити свою позицію аргументами та фактами.
2. Толератності студентів до поглядів усіх учасників дискусії.
3. Стриманості у доведенні своєї думки стосовно питання дискусії.
4. Уміння визнати недостатність аргументації у викладенні своєї позиції.
5. Виявлення самокритичності та прагнення знайти істину.

Робота в групах має вельми значний аспект, а саме колективний аналіз змісту та запропонування висновків групової діяльності. Відповідно до змісту та мети навчання, шляхи та способи створення групової роботи можуть варіюватися.

На сучасному етапі розвитку інформаційної освіти інтерактивні технології навчання постійно змінюються та удосконалюються. Наразі існує багато методів інформаційного навчання. У нашій статті ми наведемо основні методи, які входили у експериментальну базу нашого дослідження.

Метод «Розігрування ситуації за ролями (програвання сценки)»

Мета методу – виявити ставлення до певного питання, ситуації чи проблеми, здобуваючи досвід через рольову гру.

Викладач створює ситуації, під час яких студенти копіюють у спрощеному вигляді процеси, які відбуваються у справжньому суспільному, економічному чи політичному житті. Для того, щоб проаналізувати твір та глибоко проникнути у душу героїв на практичних заняттях з української літератури доречно застосовувати цей метод. Адже сучасному студенту важко зрозуміти чому так чи інакше діє герой, якщо він не порине у добу, в якій відбуваються події. Насамперед важливе розуміння політичної, економічної, загальнолюдської ситуації, у якій опинився герой. Так, наприклад, у творах XIX, початку і середини XX століття, що є далекою історією для сьогоднішніх студентів, це є дуже важливим. І їхній життєвий досвід, історичні знання допомага-

ють увійти у цю ситуацію, спробувати об'єктивно оцінити дії учасників конфлікту.

Наприклад, на практичних заняттях з української літератури при вивченні творів Т.Г. Шевченка ми розігрували сценку з поеми «Наймичка». Студенти детально вивчали твір, ретельно готували декорації, які вимагали знання сторінок історії (стиль одягу, мова, культура та ін.). При розігруванні твору студенти через себе пропускали долю бідної Ганни, і, звісно, могли краще проникнути у душу кожного героя. За результатами нашого дослідження, використовуючи цей метод, студенти краще засвоїли навчальний матеріал та аналізували твір на високому рівні.

Метод «Зіпсований телефон» (10-20 хвилин)

При вивченні теми «Словосполучення. Речення» викладач готує аркуші, на яких написано одне слово для кожної групи. Студенти у групі по черзі дописують слово, щоб утворилося словосполучення. Останній учасник розгортає аркуш і читає відповіді кожного студента, співставляючи з основним словом. Одна група виступає у ролі «контролерів», які аналізують відповіді.

Потім проводимо рефлексію:

- Що таке словосполучення?
- Що таке речення?
- Чим словосполучення відрізняється від речення?
- Які сполучення слів не є словосполученнями?
- Який висновок можна зробити після цієї вправи?
- Що може статися після подачі неправильної інформації?
- Як цьому можна запобігти?

Судове слухання (25-40 хвилин)

Використовуємо на практичному занятті з української літератури. Тема «Доба «Розстріляного відродження». На практичне заняття готуємо картки з текстами, у яких детально описано події доби «Розстріляного відродження», біографії письменників, але без вказівки на прізвище. На дошці «Їх розшукує радянська влада» розміщено фотографії письменників, які були засуджені до розстрілу. Можна додати декілька портретів письменників,

які не входять до цього періоду. Наприклад, Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка. Таким чином ми можемо перевірити як студент орієнтується у тому, у яку добу жив той чи інший письменник.

Студенти обирають фотокартку одного з письменників і розглядають судову справу. Студентам потрібно підготувати:

- необхідну інформацію, яку вони обирають на картках;
- план проведення судового слухання; його регламент записати на дошці.

– Викладач ділить аудиторію на дві групи: судді та обвинувачувані. Кожен суддя сідає поруч з обвинуваченим. Суддя має опорну картку, у якій є заздалегідь підготовленні запитання. Наприклад:

- Назвіть своє ПІБ;
- Рік народження;
- Де ви народилися?
- Які твори ви написали?
- Чи належать вам ці твори? (суддя може зачитати твори іншого автора, таким чином можна перевірити як студент знає біографію письменника);

– Подивіться на дошку «Їх розшукує радянська влада». Назвіть тих людей, з якими ви знайомі (завдяки цьому питанню ми можемо простежити чи студент орієнтується у тому, з ким товаришував письменник. Хто входив у його коло однодумців).

– Чи знаєте ви за що вас звинувачують? (у цьому випадку студент краще починає розуміти, що звинувачують письменника у тому, що він просто українець, якому не хочеться жити під пресом тоталітарного режиму. Таким чином ми можемо доторкнутися до душі студента. Адже навіть у народі кажуть: «Ніколи не зрозумієш людину, доки не поставиш себе на її місце». Паралельно ми виконуємо триєдину мету заняття: навчальну, розвивальну та виховну).

У кожній групі проходить судові слухання. Після завершення слухань судді оголошують свої рішення, керуючись історичними фактами та відомостями з біографії письменників. Таким чином

студенти заглиблюються в історичні події, пригадають біографію кожного письменника, який належав до цієї доби та запам'ятовують його портрет. Адже за результатами ЗНО з української літератури учні роблять помилки у завданнях, де потрібно співставити портрет з прізвищем письменника. Це дає підставу зробити висновок, що учні, вивчивши навчальний матеріал, вдаються до простого запам'ятовування.

У кінці кожної пари ми проводимо метод «Незакінчене речення» (3-5 хвилин). Метод може проводитися усно і письмово. Наприклад: «Для мене сьогодні важливим було...», «Сьогодні я навчився...».

Таким чином ми простежуємо великі переваги інтерактивного навчання. У студентів виникатиме глибока внутрішня мотивація до навчання, адже вони мають змогу приймати важливі рішення щодо процесу навчання, будучи не об'єктом його, а суб'єктом – особою, що може сперечатися, доводити свої думки, а не сліпо сприймати сказане викладачем. Студенти розвивають свої комунікативні навички, розширюють пізнавальні можливості.

Minecraft – дистанційна проектна робота

На сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства виділять ще й такі освітні тренди: дистанційне мобільне навчання, масові відкриті онлайн курси, доповнена реальність, хмарні системи управління, персоналізація, бігдейта. Особливе місце займає гейміфікація – використання ігор в неігрових ситуаціях. Гейміфікація може змінити те тільки зміст освіти, а й вплинути на її якість. Особливо це важливо стало у період карантину, коли освіта перейшла на дистанційну форму навчання. Виділяємо такі найвідоміші платформи для гейміфікації навчання:

- Classcraft;
- PowerPoint;
- Quik Start;
- Paint 3D;
- LinguaLeo;
- LEGO Edukation WeDo;

- Simple city;
- Minecraft education

Улюблені ігри на парах на прикладі Minecraft зацікавлять студентів. Також майбутні вчителі зможуть розробляти уроки з фахових дисциплін та адаптовувати їх під навчальні програми України. За допомогою цієї платформи практичне заняття стане цікавим та захоплюючим.

Доповнена реальність

Доповнена реальність являє зв'язок між реальним та віртуальним світом, тобто коли ми додаємо у наш світ елементи з віртуального. Сучасному викладачеві та вчителю потрібно бути інноваційним і бути на одній хвилі зі своїми вихованцями.

(Наприклад, створюємо презентацію проекту «Тарас Шевченко мовами світу». Студенти декламують вірші Т.Г. Шевченка різними мовами. За допомогою монтажу ми переносимо студентів у віртуальну подорож, тобто до тієї країни, мовою якої декламується вірш). Таким чином ми охоплюємо міжпредметні зв'язки. Студенти-філологи вчать вірші іноземною мовою, якою вони володіють. Ще такі проекти дозволяють задіяти кожного студента у ролі режисера, сценариста, ведучого або учасника зйомок. Адже сьогодні ми говоримо про важливість розвитку навичок чотирьох К:

- Критичне мислення;
- Колаборація;
- Комунікація;
- Креативність

Проектна діяльність – це саме той кейс, який містить кожен із цих процесів.

Використання презентації

На практичних, семінарських та лекційних заняттях ми активно використовували презентацію (англ. presentation – представлення), – це набір кольорових карток-слайдів певного формату, де на кожному з них розміщується необхідний текстовий чи графічний матеріал, з певної теми чи питання та для певної категорії глядачів.

Послуговуючись такою формою представлення інформації у ЗСО та ЗВО, учасники навчального процесу можуть створювати та демонструвати інформаційні слайд-фільми, знайомити з позанавчальною діяльністю закладу, його здобутками на творчій, науковій чи спортивній нивах, у навчанні – висловити власну точку зору на певне питання, вивчену тему, проблему тощо.

Висновки

Спираючись на педагогічний досвід та психологічні дослідження, зробимо висновок про те, що вибір методів інтерактивного навчання для підготовки майбутніх учителів української мови та літератури залежить від таких факторів:

- розумових та індивідуальних можливостей майбутніх учителів української мови та літератури;
- наявності часу, відведеного на вивчення даної теми;
- рівня навчально-матеріальної забезпеченості процесу навчання;
- педагогічної майстерності викладача;
- професійних цілей освіти, виховання і розвитку особистості майбутніх учителів української мови та літератури;
- змісту і методики навчання конкретної фахової дисципліни;
- мети та завдань конкретного заняття.

На основі одержаних результатів нашого дослідження можна переконатися, що використання інтерактивних технологій не тільки сприяє створенню в закладі освіти атмосфери співпраці, взаєморозуміння, а й реалізує основні засади особистісно-орієнтованого навчання.

Отже, наразі підготовка вчителів української мови та літератури засобами технологій інтерактивного навчання є невід'ємною складовою організації навчання вищої освіти.

Література

1. Алексеева А.М. Інтерактивні комп'ютерні технології навчання. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2012. № 6. С. 28 – 31.
2. Мілютіна К.Л. *Теорія та практика психологічного тренінгу* : навч. посібник. Київ : МАУП, 2004. 192 с.

3. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
4. Інтерактивні технології: теорія та методика / Пометун О.І., Побірченко Н.С., Коберник Г.І. та ін. Умань-Київ. 2008. 94 с.
5. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посібн. Київ : ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
6. Активізація навчального процесу у сучасній вищій школі : метод. огляд / [уклад. Л.А. Якимова]. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 32 с.
7. Міністерство освіти і науки України, 2017. Навчальні програми 5-9 класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas> (дата звернення 25.03.2020).

Рибченко Кесер Т.М.

Підготовка майбутніх вчителів української мови та літератури засобами технологій інтерактивного навчання

Анотація

У статті розглянуто теоретико-методологічні аспекти використання інтерактивного навчання та переваги інтерактивного навчання перед традиційними. Мета статті – теоретично обґрунтувати та висвітлити впровадження методів моделі професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури засобами технологій інтерактивного навчання, а також визначити фактори їх вибору. Основними методами дослідження були аналіз, узагальнення та моделювання, спостереження, синтез, систематизація. Проаналізовано використання інтерактивного навчання, як в загальноосвітній так і у вищій школі. Розкрито якості, якими повинен володіти майбутній учитель української мови та літератури. Також у статті розглядаються педагогічні проблеми підготовки майбутніх вчителів української мови та літератури засобами технологій інтерактивного навчан-

ня (тренінги, навчальні дискусії; ігрові технології; інтерактивні лекції: проблемні лекції, лекція-візуалізація, бінарна лекція, лекція-прес-конференція, круглий стіл, кейси, мозковий штурм). Розкрито зміст інтерактивних методів навчання та наведено найбільш уживані інтерактивні методи навчання у ЗВО, а саме: тренінг, дискусія, рольова гра, методи «Зіпсований телефон», «Судове слухання», «Minecraft – дистанційна проектна робота», «Доповнена реальність», використання презентацій. Авторкою визначено сім факторів вибору методів інтерактивного навчання для підготовки майбутніх учителів української мови та літератури (розумові та індивідуальні можливості; наявність часу, відведеного на вивчення даної теми; рівень навчально-матеріальної забезпеченості процесу навчання; педагогічна майстерність викладача; професійні цілі освіти, виховання і розвиток особистості майбутніх учителів; змісту і методики навчання конкретної фахової дисципліни; мета та завдання конкретного заняття). Зроблено висновок, що використання інтерактивних технологій не тільки сприяє створенню в закладі освіти атмосфери співпраці, взаєморозуміння, а й реалізує основні засади особистісно-орієнтованого навчання.

Ключові слова: інноваційні методи навчання, інтерактивне навчання, інтерактивні технології, інтерактивні методи і прийоми навчання.

Рыбченко Кесер Т.Н.

Подготовка будущих учителей украинского языка и литературы средствами технологий интерактивного обучения

Аннотация

В статье рассмотрено теоретико-методологические аспекты использования интерактивного обучения и преимущества интерактивного обучения перед традиционным. Проанализировано использование интерактивного обучения как в общеобразователь-

ной школе так и высшей школе. Раскрыты качества, какими должен владеть будущий учитель украинского языка и литературы.

Также в статье рассматриваются педагогические проблемы подготовки будущих учителей украинского языка и литературы. Раскрыто содержание интерактивных методов обучения и приведено в пример самые распространенные интерактивные методы интерактивного обучения в ВУЗ.

Ключевые слова: инновационные методы обучения, интерактивное обучение, интерактивные технологии, интерактивные методы и приемы обучения.